

СТАНОВИЩЕ

за

заемане на академична длъжност „доцент” в Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски” в направление „Религия и теология”

1. Заявител: Богословски факултет, СУ „Св. Климент Охридски”.
2. Кандидат: д-р Клара Асенова Стаматова.
3. Становище от доц. д-р Димитър Попмаринов Киров, Православен богословски факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”
4. Основание за изготвяне на становище: решение на научно жури от 21.12. 2011.

За изготвяне на становище по заявената процедура в папката с документация е приложен общ списък с 52 публикации. Той включва 3 монографии, 1 студия, 5 учебници и учебни пособия и 42 статии. Конкретно за участието в конкурса от тях е изведен и приложен отделен списък: 1 монография, 1 студия, 1 учебно помагало и 10 статии.

1. Обща оценка на кандидата:

1.1. От автобиографичната справка се вижда, че д-р Клара Асенова Стаматова притежава професионален опит в областта на обществения живот като учител по религия, редактор във вестник от една страна, а от друга, образованието и академичната ѝ кариера говорят за изграден теоретически и практически опит като преподавател. Тя има добра езикова подготовка. За това ѝ спомага практиката в Института за чуждестранни студенти и интензивния шестмесечен курс по английски език. След завършването на богословското си образование е хоноруван асистент по История на религиите и Нехристиянски религиозни учения, защитава докторска дисертацията на тема: *Положението на мюсюлманката като съвременно предизвикателство пред исляма.*

1.2. Д-р Клара Стаматова посочва участие в три научни проекта. Първият е свързан с догматическото учение на Православната църква; вторият е посветен на междурелигиозните отношения в областта на религиозното образование. Двата проекта са завършени със съответните научни публикации. Третият отново е свързан с междурелигиозните отношения, но е насочен към студенти, участващи в програми от областта на хуманитаристиката и социалните изследвания.

2. Преподавателска дейност:

Д-р Клара Стаматова заема преподавателската длъжност като асистент през 2004 и преподава в следните дисциплини:

2.1. *Бакалавърски курс, лекции по:* История на религиите; Нехристиянски религиозни учения; Инославни изповедания

2.2. *Магистърски лекционни курсове:* Въведение в богословието; Образът на Иисус Христос в исляма; Статусът на жената в християнството; Световни религии и нехристиянски религиозни учения; Нехристиянски религиозни учения

3. Научна дейност:

3.1. Основно място в предложените за рецензиране трудове заемат монографията: *Ислямската представа за Иисус Христос (Православно-богословско изследване)*, учебното помагало: *Ако любов нямам...* и студията: *Етиката на Мохамед*.

Във всички тези трудове д-р Стаматова реализира своите изследвания в тесните научни области, в които работи – свързани с историята на религиите, нехристиянските религиозни учения и съответно диалога между религиите. Нейното изследване *Ислямската представа за Иисус Христос* определено има приносен характер. В първа глава то запознава читателя с най-общи сведения за предисторията на исляма, прехода от езичество към монотеизъм, основополагащата книга на исляма – Корана, и неговата структура. Във втора глава тя влиза в диалог по въпроса с вярванията в Корана и учението на християните за Иисус Христос като Богочовек. Като разкрива кораничните и богословските аргументи на исляма авторката се спира на ключови текстове по въпроса от Корана 61:6 и от Йоан 16:7. Според богословието на исляма неправилното четене на текста от ев. Йоан от страна на християните от една страна и правилното му разбиране от страна на мюсюлманите, от друга, дава основание на последните да вярват в Мохамед като приемник на Иса (Иисус Христос) (с. 80 нат.).

В последната глава д-р Стаматова прави критичен анализ относно различните учения по отношение на Иисус Христос при мюсюлманите и християните. Тя разкрива неразривната връзка между трите религии, общата юдео-християнска основа на исляма и

различията с учението на предхождащите го две религии. За исляма те са етап от развитието на откровението, което окончателно е дадено на Мохамед и е запечатано в Корана (с. 123 нат.). По-нататък авторката се спира на образа на Иисус Христос в исляма. Тя съпоставя учението на Мохамед и Иисус Христос в дескриптивен и апологетичен план (с. 174 нат.).

Накрая, като обобщение д-р Стаматова заключава, че основното разминаване между исляма и християнството е в това, че Иисус Христос за исляма е само човек, един от шестте пророци и нищо повече (с. 205).

В заключение може да се каже, че д-р Стаматова прави реалистичен анализ относно Иисус Христос и представите за Него в исляма. Тя е използвала богат набор от предимно българска, руска и английска литература.

- 3.2. В учебното помагало: *Ако любов нямам...* д-р Стаматова предлага различни апологетически, догматически и религиоведски научни есета. В най-общ план тя се движи в областта на религиознанието, където на основата на сравнителния анализ и избраната методология, с оглед на разглежданата тема, предлага в дескриптивен план материали, които влизат в учебните програми на студентите по богословие в съответните дисциплини.

Текстовете са групирани по тематика, като отделните групи са в съвсем различни области. В тази връзка може да се каже, че пособието няма единен характер, централен фокус, а е палитра от различни теми. В първа глава се разглеждат световните пантеистични религии Индуизъм и Будизъм, и монотеистичния ислям. Втората глава се състои от различни теми от християнството. Изведени са исторически, догматически, христологически (антропологически) аспекти на християнството. Повдигнати са също така въпроси от биоетиката като биотехнологиите, генното инженерство, хомосексуалността, разгледани са богословски течения като феминизъм – мястото на жената в християнството и исляма...

В последната част на книгата, глава 3, са развити въпроси свързани с религиозната вяра на български писатели-класици. Отделено се отделя внимание на Любен Каравелов, на Блез Паскал и на руската писателка Юлия Вознесенская.

3.3. В студията *Етиката на Мохамед* кандидатката разглежда етиката на исляма. Възниква въпросът етиката на Мохамед и етиката на исляма едно и също нещо ли са? Отправен е въпросът дали Мохамед е обществен или религиозен реформатор. Ислямът е разглеждан като религия на взаимопомощта, на солидарността, а оттам на общността. На тази основа се изгражда и етическата система на исляма. За нея става дума основно в т. 5 (с. 224 нат.). Ислямската етика, представена в студията, се гради на йерархическа система: на върха е Бог, след него е мъжът (съпруга), който се подчинява на Бога, след него е съпругата (съпругите), която се подчинява на мъжа, децата (с. 237 нат.).

Важно е да се отбележи, че характерът на студията е сравнително-апологетически. Правят се сравнения относно практиките в исляма и християнството, напр. за брака (с. 237 нат.). На много места изводите имат оценъчен характер. Би било добре този методологически момент да се отбележи в предговора или увода на студията, защото иначе текстът може да бъде разбран като необективен. Апологията е едно, а сравнителният анализ е друго.

3.4. В останалите свои публикации кандидатката разработва близки или свързани с нейната научна област теми. Вижда се, че важен за нея е въпросът за диалога между религиите и по-конкретно между исляма и християнството. В това отношение тя разработва и съвсем конкретна проблематика за този диалог в България в публикацията: *Диалогът християнство-ислям в България: опит за анализ, основан на модела на Geert Hofstede*, публикуван в Румъния.

Заклучение

В заключение може да се каже, че прави впечатление забележителната продуктивност на д-р Клара Асенова Стаматова. Като имам предвид научната ѝ подготовка, преподавателската ѝ работа смятам, че тя отговаря на изискванията на обявения конкурс от Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и предлагам на уважаемото жури да я избере и ѝ присъди академичната длъжност „доцент“ в направление „Религия и теология“ (История на религиите).

16. 02. 2012

Гр. Велико Търново

Изготвил становището: